

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI
I KORESPONDENCJI

Warszawa, 29 lipca 2022 r.

BADK.DPK.133.105.2022

P10-48/22	Data wpływu petycji 24 czerwca 2022 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 29 lipca 2022 r.

KODEKS POSTĘPOWANIA KARNEGO

TEMAT

**DOCHODZENIE ODSZKODOWANIA ORAZ ZADOŚĆUCZYNIENIA
ZA NIESŁUSZNE SKAZANIE, TYMCZASOWE ARESZTOWANIE LUB
ZATRZYMANIE OD „SPRAWCY CZYNU”**

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja zbiorowa

Wniesiona przez dwie osoby fizyczne.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjęcie inicjatywy ustawodawczej prowadzącej do zmiany art. 552 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego, w celu umożliwienia dochodzenia odszkodowania oraz zadośćuczynienia za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie od „sprawcy czynu”.

UZASADNIENIE WNOSZĄCYCH PETYCJE:

Zdaniem autorów petycji odszkodowania powinny być wypłacane nie tylko ze Skarbu Państwa ale też ze środków osób odpowiedzialnych za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie. Obciążenie osób, których działania przyczyniły się do zaistnienia powyższych stanów prowadzić będzie, w opinii autorów, do niepopelniania takich czynów w przyszłości.

Autorzy petycji wskazali, że postulowane zmiany zapewnią oszczędności dla budżetu państwa, gdyż część odszkodowań będzie wypłacanych nie ze środków Skarbu Państwa lecz z prywatnych środków osób odpowiedzialnych za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie.

STAN PRAWNY:

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375), dalej K.p.k.”, w **art. 552** gwarantuje oskarżonemu, który w wyniku wznowienia postępowania, kasacji lub skargi nadzwyczajnej został uniewinniony lub skazany na łagodniejszą karę, prawo dochodzenia odszkodowania za poniesioną szkodę oraz zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Odszkodowanie i zadośćuczynienie przysługuje również za niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie.

Wskazane powyżej roszczenia wobec Skarbu Państwa nie przysługują osobie, która w zamiarze wprowadzenia w błąd sądu lub organu ścigania złożyła fałszywe zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa lub fałszywe wyjaśnienie i spowodowała tym niekorzystne dla siebie orzeczenie.

Zgodnie z **art. 554** K.p.k. żądanie odszkodowania należy zgłosić w sądzie okręgowym, w którego okręgu wydano orzeczenie w pierwszej instancji, a w wypadku niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania lub zatrzymania - w sądzie okręgowym właściwym ze względu na miejsce, w którym nastąpiło zwolnienie tymczasowo aresztowanego lub zatrzymanego. Stronami w sprawie są wnioskodawca,

prokurator oraz Skarb Państwa reprezentowany przez prezesa sądu, w którym wydano ostatecznie orzeczenie kończące postępowanie w przedmiocie odpowiedzialności karnej, stosowania środka zapobiegawczego, środka zabezpieczającego lub zatrzymania, prezes sądu pierwszej instancji, w którym wydano zmienione orzeczenie jeżeli zmieniono orzeczenie sądu pierwszej instancji i zastosowano środek, w związku z którym nie przysługuje odszkodowanie w myśl Rozdziału 58 K.p.k. (*Odszkodowanie za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie*) albo organ, który dokonał zatrzymania - jeżeli sąd uwzględnił zażalenie na zatrzymanie albo jeżeli sąd nie rozpoznawał zażalenia na zatrzymanie. Orzeczenie wyroku odbywa się na rozprawie w składzie jednego sędziego.

Ustalając wysokość odszkodowania (art. 553a K.p.k.) dochodzi do zaliczenia niesłusznie zastosowanych kar, środków karnych, środków zabezpieczających lub środków przymusu na poczet kar lub środków orzeczonych w innym postępowaniu.

Roszczenia względem Skarbu Państwa przedawniają się (art. 555 K.p.k.) po roku odpowiednio od wydania orzeczenia, daty uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie w wypadku tymczasowego aresztowania oraz w razie zatrzymania – od daty zwolnienia.

W przypadku śmierci osoby uprawnionej prawo do odszkodowania przechodzi na osobę, która utraciła należne mu od uprawnionego z mocy ustawy utrzymanie lub stale dostarczane mu przez zmarłego utrzymanie, jeżeli względy słuszności przemawiają za przyznaniem odszkodowania (art. 556 K.p.k.).

Art. 557 ustawy gwarantuje Skarbowi Państwa roszczenie zwrotne do osób, które swoim bezprawnym działaniem spowodowały niesłuszne skazanie, zastosowanie środka zabezpieczającego, niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie. Powództwo to dochodzone jest w postępowaniu cywilnym.

INFORMACJE DODATKOWE:

W dorobku doktryny przyjęty jest pogląd, że działanie określone w art. 557 § 1 należy odczytać funkcjonalnie jako dotyczące nie tylko aktywności, np. wydania określonej decyzji, lecz także zaniechania w postaci naruszającej prawo bezczynności osoby zobowiązanej do działania. Przymiot bezprawności zawęży podstawę dochodzenia roszczenia regresowego tylko do takich przypadków, w których doszło do sprzecznego z prawem zachowania. Wymaga to wykazania świadomego naruszenia przepisu prawa przez osobę zobowiązaną do jego przestrzegania w związku z podejmowaniem określonych decyzji. Koniecznym staje się ustalenie związku przyczynowego pomiędzy tym

zachowaniem a wynikającymi z niego konsekwencjami. Chodzi o **adekwatny związek przyczynowy**, który wystąpi w wypadku bezprawnego zachowania działania funkcjonariusza publicznego, a nie osoby trzeciej¹.

W orzecznictwie ukształtował się jednolity pogląd dotyczący kryteriów pozwalających na ustalenie wysokości zadośćuczynienia. Jego wysokość musi być utrzymana w rozsądnych granicach odpowiadających aktualnym warunkom życia i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa w Polsce. Kwota zadośćuczynienia nie może być nadmierna w stosunku do krzywdy i nie może być źródłem nieuzasadnionej korzyści majątkowej (wyrok SA w Szczecinie z dnia 9 grudnia 2021 r., sygn. II AKa 173/21). Nie powinna też prowadzić do bezpodstawnego wzbogacenia (wyrok SA w Warszawie z dnia 26 października 2021 r., sygn. II AKa 325/20).

Na uwagę zasługuje konkluzja poczyniona przez **Sąd Apelacyjny w Warszawie**, który w wyroku z dnia 23 lutego 2022 r. w sprawie o sygn. II AKa 228/21 stwierdził, że wpływ negatywnych odczuć osób bliskich w stosunku do zatrzymanego na jego stan psychiczny powinien mieć wpływ na zadośćuczynienie.

Przy ustalaniu wysokości odszkodowania, sąd stosuje tzw. metodę dyferencyjną, polegającą na ustaleniu różnicy pomiędzy stanem majątkowym wnioskodawcy w momencie wyrządzenia szkody, a hipotetycznym stanem majątkowym, który wystąpiłby gdyby nie powstała szkoda.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, zasądzając odszkodowanie z tytułu utraconych zarobków, wskazał, że sąd musi brać pod uwagę to ile wnioskodawca przeznaczyłby na swoje podstawowe potrzeby życiowe, gdyby przebywał na wolności i różnicę między tą kwotą, a kwotą uzyskanych dochodów może zasądzić tytułem odszkodowania z powodu utraconych zarobków (wyrok SA w Rzeszowie z dnia 7 marca 2013 r., sygn. II AKa 15/13).

Sąd Apelacyjny w Warszawie stwierdził: zadośćuczynienie, wobec niewymierności szkody niemajątkowej, ma zrównoważyć negatywne przeżycia i jest swoistego rodzaju sankcją za naruszenie dóbr osobistych. Powinno mieć przede wszystkim charakter kompensacyjny, wobec czego jego wysokość z jednej strony musi przedstawiać wartość ekonomicznie odczuwalną, z drugiej strony powinno być utrzymane w rozsądnych granicach, nie może stanowić nieuzasadnionego wzbogacenia się osoby wnioskującej (wyrok SA w Warszawie z 11 czerwca 2019 r., sygn. II AKa 34/19).

---

¹ Świecki Dariusz (red.), Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany, LEX.

Zgodnie z informacjami przedstawionymi przez Wydział Statystycznej Informacji Zarządczej Departamentu Strategii i Funduszy Europejskich Ministerstwa Sprawiedliwości w latach 2019-2021 zasądzono następujące:

1) Odszkodowania za niesłuszne:

- skazanie: 18 osób na łączną kwotę 1 084 562 zł;
- zastosowanie środka zabezpieczającego: 2 osoby na łączną kwotę 19 294 zł;
- tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie: 174 osoby łącznie 7 878 483 zł.

2) Zadośćuczynienia za niesłuszne:

- skazanie: 29 osób na łączną kwotę 13 069 678 zł;
- zastosowanie środka zabezpieczającego: 3 osoby na łączną kwotę 76 000 zł;
- tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie: 430 osoby łącznie 19 714 646 zł.²

OPRACOWAŁ

Arkadiusz Waszkiewicz

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz

---

² <https://dane.gov.pl/en/dataset/628,odszkodowania-i-zadoszczynienia-za-niesuszne-skazanie-areszt-art-552-kpk>